«8D03201-Журналистика» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесіне іздену үшін ұсынылған Жанибек Тулпардың «Жалпытүркілік кеңістік: ақпараттық-коммуникациялық генезис мәселелері» тақырыбындағы диссертациялық жұмысына ресми

РЕЦЕНЗЕНТТІҢ ЖАЗБАША ПІКІРІ

р/н №	Өлшемшарттар	Өлшемшарттарға сәйкестігі (жауап нұсқаларының бірін сызу)	Ресми рецензенттің ұстанымына негіздеме (ескертуді курсивпен көрсету)
1.	Диссертация тақырыбының (бекіту күніне) ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы	1.1 Ғылымды дамытудың басым бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі:	Жанибек Тулпардың «Жалпытүркілік кеңістік: ақпараттық-коммуникациялық генезис мәселелері» тақырыбындағы докторлық диссертациясы «8D03201-журналистика» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесіне іздену үшін мемлекет бюджетінен қаржыландырылған докторантура аясында дайындалған жұмыс. Диссертациялық жұмыс Қазақстан Республикасының ғылымды дамытудың басым бағыттарына және стратегиялық бағдарламалық құжаттарына сәйкес орындалды. Зерттеу тақырыбы ғылымды дамытудың 2024-2026 жылдарға арналған «Елдің зияткерлік әлеуеті» басым бағыты аясындағы қоғамдық-гуманитарлық ғылымдарды дамыту, ұлттық және халықаралық ақпараттық кеңістіктерді зерттеу, қоғамдық коммуникациялардың трансформациясын ғылыми тұрғыдан зерделеу міндеттерімен үндеседі. Зерттеу жұмысы Қазақстан Республикасының ғылымын дамытудың 2022-2026 жылдарға арналған тұжырымдамасында белгіленген ғылыми зерттеулердің халықаралық ықпалдастығын кеңейту, цифрлық
		1) диссертация мемлекет бюджетінен қаржыландырылатын жобаның немесе нысаналы бағдарламаның аясында орындалған (жобаның немесе бағдарламаның атауы мен нөмірін көрсету);	
		2) диссертация басқа мемлекеттік бағдарлама аясында орындалған (бағдарламаның атауын көрсету);	
		3) диссертация Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының басым бағытына сәйкес (бағытын көрсету) келеді.	

			технологияларды пайдалану арқылы ғылыми білімді жетілдіру, ұлттық құндылықтарды сақтау мен ілгерілету, мәдени-гуманитарлық кеңістікті зерттеу басымдықтарына сәйкес келеді. Қазіргі жаһандану жағдайында түркі мемлекеттері арасындағы ақпараттық, мәдени және коммуникациялық байланыстардың күшеюі жалпытүркілік ақпараттық кеңістіктің қалыптасу үдерістерін кешенді зерттеуді талап етеді. Осыған байланысты диссертациялық жұмыста түркі халықтарының ортақ ақпараттық кеңістігін қалыптастырудың теориялық негіздері, бұқаралық ақпарат құралдарының интеграциялық қызметі, цифрлық медианың ықпалы және ақпарат алмасу тетіктері қарастырылады. Бұл мәселелер қоғамдық-гуманитарлық ғылымдардың өзекті бағыттарының бірі болып табылады. Зерттеу Қазақстан Республикасының сыртқы саясатындағы түркі мемлекеттерімен гуманитарлық және мәдени ынтымақтастықты дамыту, ақпараттық байланыстарды нығайту және ортақ коммуникациялық платформаларды қалыптастыру бағыттарымен де сабақтасады. Зерттеу нәтижелері түркі интеграциясының ақпараттық өлшемін ғылыми тұрғыдан негіздеуге, жалпытүркілік медиакеңістіктің даму ерекшеліктерін айқындауға және оның болашақ даму перспективаларын бағалауға мүмкіндік береді.

			Диссертациялық зерттеу Қазақстан Республикасының ғылымды дамытудың басым бағыттарына, қоғамдық-гуманитарлық ғылымдардың стратегиялық міндеттеріне және түркі әлеміндегі интеграциялық үдерістерді ғылыми тұрғыдан зерделеуге бағытталған мемлекеттік бастамаларға толық сәйкес келеді. Зерттеу жұмысында жалпытүркілік ақпараттық-коммуникациялық кеңістіктің қалыптасуы мен даму ерекшеліктері, медиаинтеграция үдерістері және түркі халықтарының ақпараттық байланыстары ғылыми тұрғыдан қарастырылған.
2.	Ғылым үшін маңыздылығы	Жұмыс ғылымға елеулі үлесін қосады/қоспайды, ал оның маңыздылығы **ашылған**/ашылмаған.	Жұмыс ғылымға елеулі үлес қосады, ал оның маңыздылығы толық ашылған. Диссертацияда жалпытүркілік ақпараттық-коммуникациялық кеңістіктің қалыптасуы мен даму генезисі кешенді түрде зерттеліп, түркі әлеміндегі ақпараттық ықпалдастықтың теориялық және практикалық аспектілері ғылыми тұрғыдан негізделген. Зерттеу нәтижелері журналистика ғылымының дамуына, түркі халықтарының медиакеңістігін зерделеуге және ақпараттық-коммуникациялық үдерістерді түсіндіруге маңызды үлес қосады.
3.	Өзі жазу принципі	Өзі жазу деңгейі:	Өзі жазу деңгейі – жоғары. Диссертация мазмұнының бірізділігі, зерттеу әдіснамасының сауатты қолданылуы, ғылыми тұжырымдардың негізділігі, авторлық талдау мен қорытындылардың болуы жұмыстың ізденуші тарапынан дербес орындалғанын
		1) **жоғары;**	
		2) орташа;	
		3) төмен;	
		4) өзі жазбаған.	

			және автордың ғылыми зерттеу жүргізу құзыретінің жоғары деңгейде қалыптасқанын көрсетеді.
4.	Ішкі бірлік принципі	4.1 Диссертация өзектілігінің негіздемесі:	Диссертация өзектілігінің негіздемесі негізделген, себебі зерттеу қазіргі заманғы гуманитарлық ғылымдардағы, соның ішінде журналистика саласындағы жалпытүркілік ақпараттық-коммуникациялық кеңістіктің қалыптасуы мен дамуына қатысты маңызды ғылыми мәселені қарастырады. Тақырыптың өзектілігі түркі әлемі арасындағы ақпараттық ықпалдастықтың артуы және медиакеңістіктің жаһандану үдерістерімен тікелей байланысты.
		1) **негізделген;**	
		2) ішінара негізделген;	
		3) негізделмеген.	
		4.2 Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды:	Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын толық айқындайды. Зерттеу жұмысының құрылымы мен мазмұны тақырыпта көрсетілген жалпытүркілік кеңістіктің ақпараттық-коммуникациялық генезисін жүйелі түрде ашуға бағытталған.
		1) **айқындайды;**	
		2) ішінара айқындайды;	
		3) айқындамайды.	
		4.3. Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді:	Диссертацияның мақсаты мен міндеттері зерттеу тақырыбына толық сәйкес келеді. Қойылған мақсат пен міндеттер диссертациялық зерттеудің негізгі ғылыми бағытын нақтылап, оны жан-жақты ашуға мүмкіндік береді.
		1) **сәйкес келеді;**	
		2) ішінара сәйкес келеді;	
		3) сәйкес келмейді.	
		4.4. Диссертацияның барлық бөлімдері мен ережелері логикалық байланысқан:	Диссертацияның барлық бөлімдері мен ережелері өзара логикалық тұрғыдан толық байланысқан. Зерттеу барысында эмпирикалық және теориялық әдістер кешенді түрде қолданылды, соның нәтижесінде диссертация тақырыбы теориялық, аналитикалық әрі практикалық тұрғыдан толық ашылды. Зерттеу құрылымы жүйелі
		1) **толық байланысқан;**	
		2) ішінара байланысқан;	
		3) байланыс жоқ.	

			түрде жасалып, әр бөлім алдыңғы бөлімнің мазмұнын толықтырып, ғылыми тұжырымдардың бірізді дамуын қамтамасыз етеді.
		4.5 Автор ұсынған жаңа шешімдер (қағидаттар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған:	Диссертациялық жұмыста автор ұсынған жаңа ғылыми тұжырымдар мен әдіснамалық қағидаттар дәлелді түрде негізделген және бұрыннан қалыптасқан ғылыми көзқарастармен салыстыра отырып қарастырылған. Зерттеу барысында жалпытүркілік ақпараттық-коммуникациялық кеңістікті талдауға қатысты әртүрлі ғылыми мектептердің ұстанымдары мен концепциялары жүйеленіп, олардың артықшылықтары мен шектеулері сыни тұрғыдан бағаланған. Автор тарапынан ұсынылған жаңа шешімдер мен ғылыми интерпретациялар бұрынғы зерттеулермен салыстырылып, олардың айырмашылықтары мен жаңашылдығы нақты көрсетілген. Сонымен қатар, диссертацияда қолданылған әдістемелік тәсілдер зерттеу мақсатына сәйкес таңдалып, олардың тиімділігі ғылыми тұрғыдан негізделген. Осылайша, жұмыста сыни талдау элементтері айқын көрініс тауып, автордың ғылыми позициясы дербес және дәлелді түрде қалыптасқан.
		1) **сыни талдау бар;**	
		2) талдау ішінара жүргізілген;	
		3) талдау өз пікіріне емес, басқа авторлардың сілтемелеріне негізделген;	
		4) талдау жоқ.	
5.	Ғылыми жаңашылдық принципі	5.1 Ғылыми нәтижелер мен ережелер жаңа ма?	Ғылыми нәтижелер мен диссертациялық жұмыста ұсынылған ережелер толығымен жаңа болып табылады. Зерттеу барысында жалпытүркілік ақпараттық-коммуникациялық кеңістік мәселелері бұрынғы еңбектермен
		1) **толығымен жаңа;**	
		2) ішінара жаңа (25-75% жаңа);	
		3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	

			сабақтастықта қарастырылғанымен, автор тарапынан олардың генезисі, құрылымдық дамуы және қазіргі медиақатынастар контекстіндегі ерекшеліктері бойынша жаңа ғылыми тұжырымдар ұсынылған. Бұл тұжырымдар журналистика ғылымындағы түркі әлемі медиакеңістігін зерттеуге қосылған маңызды толықтырулар болып табылады.
		5.2 Диссертацияның қорытындылары жаңа ма?	Диссертацияның қорытындылары ішінара жаңа толығымен болып табылады. Қорытындыларда жалпытүркілік ақпараттық-коммуникациялық кеңістіктің қалыптасу заңдылықтары мен даму үрдістеріне қатысты бұрынғы зерттеулермен салыстырғанда жаңа интерпретациялар берілген. Сонымен қатар, автордың эмпирикалық және теориялық талдаулары негізінде жасалған тұжырымдар ғылыми айналымға жаңаша көзқарас ұсынады.
		1) **толығымен жаңа;**	
		2) ішінара жаңа (25-75% жаңа);	
		3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	
		5.3 Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жаңа және негізделген бе?	Диссертациялық жұмыста ұсынылған шешімдер толығымен жаңа және негізделген болып табылады. Зерттеуде ақпараттық-коммуникациялық үдерістерді талдау, медиалық интеграцияны түсіндіру және жалпытүркілік кеңістіктегі ақпарат алмасу модельдерін сипаттау бойынша бірқатар әдіснамалық және қолданбалы ұсыныстар берілген. Бұл шешімдер қазіргі цифрлық медиа жағдайына бейімделген және ғылыми тұрғыдан негізделген.
		1) **толығымен жаңа;**	
		2) ішінара жаңа (25-75% жаңа);	
		3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	

6.	Негізгі қорытындылардың негізділігі	Барлық негізгі қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде негізделген/негізделмеген (qualitative research (куолитатив ресеч) және өнер және гуманитарлық ғылымдар бойынша даярлық бағыттары үшін).	Барлық негізгі қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерге негізделген. Диссертациялық зерттеуде qualitative research (сапалық зерттеу) әдістері кеңінен қолданылып, алынған деректер мазмұндық талдау, салыстырмалы талдау және интерпретациялық тәсілдер арқылы жүйелі түрде өңделген. Зерттеу нәтижелерінің негізділігі теориялық дереккөздермен, ғылыми еңбектермен және салалық зерттеулермен ұштастырылып, олардың өзара сәйкестігі мен сабақтастығы дәлелденген. Сонымен қатар, гуманитарлық ғылымдарға тән интерпретациялық талдау арқылы қорытындылардың ғылыми сенімділігі қамтамасыз етілген. Осылайша, диссертациялық жұмыстың негізгі қорытындылары жеткілікті деңгейде дәлелденіп, ғылыми талаптарға толық сәйкес келеді.
7.	Қорғауға шығарылған негізгі ережелер	Әрбір ереже бойынша келесі сұрақтарға жеке жауап беру қажет: 7.1 Ереже дәлелденді ме? 1) **дәлелденді;** 2) шамамен дәлелденді; 3) шамамен дәлелденбеді; 4) дәлелденбеді; 5) бұл тұжырымда ереженің дәлелденгенін тексеру мүмкін емес. 7.2 Тривиалды ма? 1) ия; 2) **жоқ;**	Диссертацияда ұсынылған ережелер теориялық және эмпирикалық деректер негізінде жан-жақты талданып, нақты ғылыми нәтижелермен расталған. Түркі мемлекеттері арасындағы ақпараттық-коммуникациялық кеңістікке қатысты тұжырымдар дереккөздермен, салыстырмалы талдаумен және контент-анализ әдістерімен негізделген. Ұсынылған ережелер қарапайым немесе жалпыға белгілі тұжырымдар емес. Олар жалпытүркілік ақпараттық-коммуникациялық кеңістіктің генезисін, интеграциялық

		3) бұл тұжырымда ереженің тривиалды екенін тексеру мүмкін емес.	үдерістерін және медиа ықпалын жаңаша ғылыми интерпретациялауға бағытталған. Диссертацияда жалпытүркілік медиақызмет пен ақпараттық интеграцияны жүйелі түрде қарастыру арқылы бірқатар жаңа ғылыми тұжырымдар ұсынылған. Әсіресе ақпараттық-коммуникациялық генезис пен ортақ медиақұрылымдар туралы көзқарастар ғылыми жаңашылдығымен ерекшеленеді. Зерттеу нәтижелері тек теориялық деңгейде ғана емес, сонымен қатар журналистика, халықаралық қатынастар, медиа саласы және түркі интеграциясына қатысты практикалық қолдану аясында кеңінен пайдаланылуы мүмкін. Диссертация нәтижелері бойынша жарияланған Scopus және халықаралық ғылыми басылымдардағы мақалаларда негізгі тұжырымдар ішінара және толық түрде дәлелденген. Зерттеу нәтижелері апробациядан өткен және ғылыми қауымдастықта талқыланған.
		7.3 Жаңа ма?	
		1) **ия;**	
		2) жоқ;	
		3) бұл тұжырымда ереженің жаңашылдығын тексеру мүмкін емес.	
		7.4 Қолдану деңгейі:	
		1) тар;	
		2) орташа;	
		3) **кең**	
		4) бұл тұжырымда ереженің қолдану деңгейін тексеру мүмкін емес.	
		7.5 Мақалада дәлелденген бе?	
		1) **ия;**	
		2) жоқ	
		3) бұл тұжырымда мақаладағы ереженің дәлелденгенін тексеру мүмкін емес.	
8.	Дәйектілік қағидаты.	8.1 Әдіснаманы таңдау – негізделген немесе әдіснама нақты жазылған:	Диссертацияда қолданылған әдіснамалық негіздер (коммуникация теориялары, желілік коммуникация, неофункционализм, Шеннон–Вивер моделі, контент-талдау, салыстырмалы талдау) нақты көрсетілген және зерттеу мақсатына толық сәйкес негізделген.
	Дереккөздер мен ұсынылған ақпараттың дәйектілігі	1) **ия;**	
		2) жоқ.	

		8.2 Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған:	Зерттеу барысында деректерді өңдеу және талдау үшін заманауи цифрлық ресурстар, онлайн медиа дереккөздері, электрондық базалар және контент-талдау құралдары қолданылған. Бұл ғылыми нәтижелердің дәлдігі мен сенімділігін арттырған.
		1) **ия;**	
		2) жоқ.	
		8.3 Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған (педагогикалық ғылымдар бойынша даярлау бағыттары үшін нәтижелер педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденеді):	Диссертация гуманитарлық ғылымдар саласына жататындықтан, нәтижелер эксперименттік зерттеулер (педагогикалық немесе лабораториялық) арқылы емес, сапалық (qualitative) әдістер және эмпирикалық деректер негізінде алынған.
		1) **ия;**	
		2) жоқ.	
		8.4 Маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен расталған / **ішінара расталған** / расталмаған.	Диссертацияда көптеген ғылыми әдебиеттерге, отандық және шетелдік зерттеушілер еңбектеріне, сондай-ақ ресми құжаттарға сілтемелер берілген. Дегенмен кейбір теориялық тұжырымдар авторлық интерпретацияға негізделген.
		8.5 Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға **жеткілікті**/жеткіліксіз.	Әдебиеттер базасы кең ауқымды ғылыми дереккөздерді қамтиды: түркология, журналистика, халықаралық қатынастар және медиа зерттеулер саласындағы отандық және шетелдік еңбектер, ресми құжаттар және ғылыми мақалалар пайдаланылған.
9	Практикалық құндылық қағидаты	9.1 Диссертацияның теориялық маңызы:	

		1) **бар;**	Диссертация жалпытүркілік ақпараттық-коммуникациялық кеңістіктің генезисін, медиалық интеграция үдерістерін және түркі әлеміндегі коммуникациялық модельдерді ғылыми тұрғыдан жүйелеуге бағытталған. Зерттеу нәтижелері журналистика теориясын, халықаралық коммуникация және түркітану салаларын теориялық тұрғыда толықтырады.
		2) жоқ.	
		9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары:	Зерттеу нәтижелері медиа саласында, халықаралық ақпараттық саясатта, түркі мемлекеттері арасындағы коммуникациялық стратегияларды әзірлеуде және журналистика тәжірибесінде қолдануға мүмкіндік береді. Сонымен қатар ортақ ақпараттық платформалар мен медиажобаларды дамытуда практикалық мәнге ие.
		1) **ия;**	
		2) жоқ.	
		9.3 Практикалық ұсыныстар жаңа ма?	Диссертацияда ұсынылған практикалық тұжырымдар мен модельдер белгілі ғылыми және қолданбалы тәжірибелерге сүйенгенімен, жалпытүркілік медиакеңістік контекстінде жаңаша интерпретацияланған және бейімделген.
		1) **толығымен жаңа;**	
		2) ішінара жаңа (25-75% жаңа);	
		3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	
10.	Жазу және ресімдеу сапасы	Академиялық жазу сапасы:	Академиялық жазу сапасы – жоғары. Диссертация ғылыми стиль талаптарына сәйкес жазылған, терминологиялық аппарат жүйелі қолданылған, баяндау логикасы сақталған. Зерттеу мәтіні құрылымдық жағынан бірізді, аргументациясы ғылыми дереккөздерге сүйенген және академиялық талаптарға толық сәйкес келеді.
		1) **жоғары;**	
		2) орташа;	
		3) орташадан төмен;	
		4) төмен.	
11.	Диссертацияға ескертулер		Диссертациялық жұмысқа бірнеше есертулер жасар едім. Біріншіден, жалпытүркілік ақпараттық кеңістіктің қалыптасу кезеңдері

			қарастырылғанымен, оның даму эволюциясын нақты тарихи кезеңдер бойынша жүйелеу және кезеңдеу критерийлерін тереңірек негіздеу қажет. Екіншіден, Түркі мемлекеттерінің бұқаралық ақпарат құралдарына жүргізілген талдаудың эмпирикалық базасын кеңейту арқылы зерттеу нәтижелерінің репрезентативтілігін арттыруға болар еді. Үшіншіден, жалпытүркілік ақпараттық кеңістіктің қалыптасуына ықпал ететін цифрлық платформалар мен жаңа медиа құралдарының қызметі зерттелгенімен, олардың аудиториялық көрсеткіштері мен тиімділігіне қатысты сандық деректерді көбірек қамту ұсынылады. Диссертациялық жұмыстың мазмұны жалпы алғанда ғылыми талаптарға сәйкес орындалғанымен, жұмыстың кейбір тұстарында техникалық және орфографиялық қателер бар. Көрсетілген ескертулер диссертациялық жұмыстың ғылыми деңгейіне және мазмұндық сапасына елеулі әсер етпейді, тек келешек ғылыми зерттеуді терең зерттеп, нақтылай түсуге бағытталған ұсыныстар ретінде қарастыруға болады.
12.	Докторант мақалаларының зерттеу тақырыбы бойынша ғылыми деңгейі (диссертация мақалалар сериясы нысанында қорғалған жағдайда ресми рецензенттер докторанттың зерттеу тақырыбы бойынша әр мақаласының ғылыми деңгейін зерделейді)		Докторант Жанибек Тулпардың зерттеу тақырыбы бойынша бірнеше ғылыми мақала жариялаған, атап айтқанда 1 мақала нөлдік емес импакт-фактор (Scopus) ғылыми басылымында, 2 мақала шетелдік халықаралық конференция жинақтарында, 3 мақала Қазақстан Республикасы Білім және

			Ғылым саласындағы бақылау комитеті бекіткен тізімге енетін басылымдарында жарияланған. Жарияланымдар диссертациялық зерттеудің негізгі нәтижелерін қамтиды және олардың ғылыми жаңалығы мен практикалық маңызы ашып, зерттеу нәтижелерін апробациялауға мүмкіндік берген.
13.	Ресми рецензенттің шешімі (осы Үлгі ереженің 28-тармағына сәйкес)		Диссертациялық жұмыс «8D03201 – Журналистика» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алуға қойылатын талаптарға сәйкес келеді деп есептеледі. Диссертациялық жұмыстың теориялық маңызы, ғылыми жаңалығы мен практикалық құндылығы бар, қорытындылары, ұсыныстары ғылыми тұрғыдан дәлелденген, жұмыс журналистика саласы бойынша жаңа бағыттарды дамытуға елеулі үлес қосады. Осыған байланысты Жанибек Тулпарға философия докторы (PhD) ғылыми дәрежесін беру ұсынылады.

Ресми рецензент:

І.Жансүгіров атындағы Жетісу университеті
журналистика кафедрасының меңгерушісі,
Философия докторы (PhD)
_____ Каримова Б.Ж.
(қолы) (аты-жөні)

«08» тамыз 2026 ж.

ІЛИЯС ЖАНСҮГІРОВ АТЫНДАҒЫ ЖЕТІСУ УНИВЕРСИТЕТІНІҢ КАДР САЯСАТЫН БАСҚАРУ БӨЛІМІ
Қолы
РАСТАЙМЫН